

NORGES HØYESTERETT

Den 17. mars 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Bull, Ringnes og Falch i

HR-2020-587-U, (sak nr. 20-013267STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Bjørn André Gulstad)

B (advokat Marius Wesenberg)

C (advokat Synne Catrin Øren)

mot

Påtalemyndigheten

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder spørsmål om samtykke skal gis til å fremme anke til Høyesterett over domfellelser for grov gruppevoldtekt. Det er også påstått at lagmannsrettens dom må oppheves.

Sakens bakgrunn og partenes syn

- (2) A, B og C ble 20. november 2018 tiltalt for grov voldtekt etter straffeloven § 291 første ledd bokstav a og b, jf. § 292 første ledd bokstav a, jf. § 293.
- (3) Ved Sogn og Fjordane tingretts dom 8. mars 2019 ble B og C dømt i samsvar med tiltalen. Straffen ble satt til fengsel i henholdsvis fem år og tre måneder og fire år og seks måneder. Begge ble også dømt til å betale oppreisningserstatning til den fornærmede. Begge anket dommen.
- (4) Ved Sogn og Fjordane tingretts dom 30. august 2019 ble A frifunnet under dissens. Påtalemyndigheten anket dommen.
- (5) Ankene ble behandlet sammen i Gulating lagmannsrett, som avsa dom 23. desember 2019. Lagmannsretten fant alle de tiltalte skyldige i samsvar med tiltalen. A ble dømt til fengsel i seks år og seks måneder, mens både B og C ble dømt til fengsel i fem år. Alle tre ble også dømt til å betale tapserstatning, ménerstatning og oppreisningserstatning til den fornærmede.
- (6) Alle de tiltalte har anket til Høyesterett.

- (7) A anfører i korte trekk at det hefter en rekke mangler ved lagmannsrettens domsgrunner, og at hans rett til kontradiksjon ble krenket ved at det ikke var anledning til å stille fornærmede tilleggsspørsmål. Han anfører også at lagmannsretten skulle ha innhentet ytterligere opplysninger i saken, og at lagmannsrettens lovanvendelse er uriktig. Endelig anføres at straffen er blitt for streng. Han påstår at anken tillates fremmet, subsidiært at lagmannsrettens dom oppheves.
- (8) B og C anfører i sine anker at domsgrunnene er mangelfulle, og at kontradiksjonen ikke ble godt nok ivaretatt. C har også anket over lovanvendelsen. Begges argumentasjon sammenfaller til dels med argumentasjonen i As anke. Også disse tiltalte påstår at anken tillates fremmet, subsidiært at lagmannsrettens dom oppheves.
- (9) Alle det tre tiltalte har også begjært fornyet behandling av de sivile kravene.
- (10) Påtalemyndigheten bestrider at domsgrunnene er mangelfulle og anfører at ankene delvis gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Påtalemyndigheten anfører videre at kontradiksjonen ble tilstrekkelig ivaretatt, at lagmannsretten ikke hadde plikt til ytterligere saksopplysning, og at lovanvendelsen er korrekt. Til As anke over straffutmålingen anfører påtalemyndigheten at straffen er riktig.
- (11) Påtalemyndigheten påstår at de tre ankene ikke tillates fremmet, jf. straffeprosessloven § 323.
- (12) Den *fornærmede* har ved bistandsadvokaten sluttet seg til påtalemyndighetens merknader og gjort gjeldende at begjæringen om fornyet behandling av de sivile kravene ikke skal tas til følge.

Høyesteretts ankeutvalgs vurdering

As anke

- (13) A ble frifunnet i tingretten, men domfelt i lagmannsretten. Han har derfor ankerett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Hans anke kan da bare nektes fremmet dersom ankeutvalget enstemmig finner det klart at den ikke kan føre frem, og en eventuell ankenektelse må begrunnes, jf. straffeprosessloven § 323 andre ledd andre punktum.
- (14) A gjør gjeldende at lagmannsrettens *domsgrunner* er mangelfulle, idet sentrale punkter i bevisbedømmelsen står uforklart.
- (15) Det følger av straffeprosessloven § 40 fjerde ledd at domsgrunnene «skal ... angi hovedpunktene i rettens bevisvurdering». I HR-2020-359-U avsnitt 14 er dette oppsummert slik at retten «må redegjøre for hvorfor et bestemt bevisresultat legges til grunn, men det kreves normalt ikke noen omfattende eller detaljert begrunnelse». Alle bevis må ikke kommenteres, men retten skal redegjøre for de «springende punkter» ved bevisbedømmelsen og «kort angi hva som har vært avgjørende». Kravene til begrunnelse er i prinsippet de samme om tiltalte var frifunnet i tingretten, se avgjørelsens avsnitt 15.
- (16) A peker på at fornærmedes troverdighet sto sentralt, uten at lagmannsretten har kommentert dette. Han hevder at hennes troverdighet svekkes ved at det er enkelte forskjeller i hennes

forklaringer, og at forklaringene på enkelte punkter ikke stemmer med andre bevis og forklaringer.

(17) Lagmannsretten skriver på side 4 og 5:

«Lagmannsretten har lagt avgjørende vekt på fornærmedes forklaringer i saken, i første rekke kommet til uttrykk i det tidsnære beviset som ble avgitt da hun forklarte seg ved overgrepsmottaket i X 07.02.2018, og senere i de tilrettelagte avhørene for Bergen tingrett, henholdsvis 17.07.2019 og 25.10.2019. Disse forklaringene, sammenholdt med det hun fortalte til sin venninne like etter overgrepet og hennes telefon til Kirkens SOS samme natt, og øvrig bevisførsel, viser med sikkerhet at de tiltalte ulike versjoner av hendelsesforløpet kan utelukkes.»

- (18) Dette er etter ankeutvalgets syn tilstrekkelig. Det fremgår at lagmannsretten har funnet fornærmedes forklaring om selve hendelsen troverdig, blant annet fordi den første forklaringen er mottatt kort tid etterpå og er i samsvar med hva hun på samme tid fortalte til andre. At fornærmede først senere skal ha forklart at hun i tillegg ble penetrert analt, noe lagmannsretten la til grunn at hun ble, er under enhver omstendighet ikke avgjørende for skyldspørsmålet. Det var videre ikke nødvendig i domsgrunnene å redegjøre i større detalj for enkeltheter i partenes tidligere kontakt, hvor forklaringene delvis var ulike, så lenge retten fant bevist det den gjorde knyttet til selve hendelsen.
- (19) Lagmannsretten har i tillegg lagt vekt på andre bevis enn fornærmedes forklaringer. Det er i dommen på side 5 vist til at A, ifølge C, hadde uttrykt at han ville «drikke fornærmede full», ha sex med henne og skulle si fra til C når hun var «avkledd og klar» eller lignende, til DNA-funn som underbygger at hun «fikk hjelp» av A til å kle av seg (side 7), og til sakkyndiguttalelse om fornærmedes ruspåvirkning (side 7–8).
- (20) A gjør også gjeldende at *lovanvendelsen* er uriktig og at *domsgrunnene* er mangelfulle hva gjelder vilkåret i straffeloven § 291 bokstav b om at fornærmede var «ute av stand til å motsette seg handlingen».
- (21) Ankeutvalget bemerker at vilkåret vil være oppfylt dersom den psykiske evnen til motstand er borte, se Rt-1993-963 og saksforholdet i Rt-2003-495.
- (22) Lagmannsretten fant det bevist at fornærmede «på grunn av egen tilstand var ute av stand til å motsette seg handlingen» (side 8). Etter gjennomgang av den rettsoppnevnte sakkyndiges uttalelse fant lagmannsretten bevist at fornærmedes påvirkning av alkohol og andre rusmidler samlet tilsvarte om lag to alkoholpromille. I vurderingen har retten vektlagt fornærmedes forklaring om at hun «følte seg bevisst», men at kroppen ikke «lystret» og «føltes som gele». Det er også vist til et bilde hvor hun «fremstår som klart ruspåvirket».
- (23) Lagmannsretten har derfor avgjort spørsmålet ut fra riktig bevisstema, slik at *lovanvendelsen* er riktig. Dernest er domsgrunnene også på dette punktet tilstrekkelige, idet det er redegjort for hovedpunktene i bevisbedømmelsen.
- (24) A har videre anført at det er mangler ved *kontradiksjonen*, når det ikke ble gitt anledning til å stille den fornærmede ytterligere spørsmål.
- (25) Fornærmede har gjennomført to tilrettelagte avhør med videoopptak, hvor forsvareren var til stede. Fornærmede hadde gyldig forfall til ankeforhandlingen på grunn av helsetilstanden.

Forsvarerne begjærte derfor ankeforhandlingen utsatt, noe lagmannsretten i en begrunnet avgjørelse besluttet ikke å gjøre. Det er i beslutningen opplyst at fornærmede har gjennomført flere reelle suicidforsøk som følge av saken.

- (26) Det må være klart at kontradiksjonen ikke er hindret for så vidt gjelder de spørsmål forsvareren kunne ha stilt fornærmede i ett eller begge de tilrettelagte avhørene. Hva gjelder den sakkyndiges rapport, som kom først etter avhørene, kan ikke ankeutvalget se at den ga grunnlag for oppfølgingsspørsmål til fornærmede som ikke tidligere kunne vært stilt. Det var allerede under avhørene klart at fornærmedes rus var et tema i saken.
- (27) Ankeutvalget kan heller ikke se at lagmannsretten skulle innhentet *ytterligere opplysninger*, straffeprosessloven § 294. Bevis knyttet til om andre personer har begått overgrep mot fornærmede i hennes barndom og senere, vil være uten betydning for domfellelsen av A.
- (28) A har også anket over *straffutmålingen*. Lagmannsretten har tatt utgangspunkt i at fengselsstraffen ved grov voldtekt ikke bør være under fem år, jf. Prop. 97 L (2009–2010). Dette er et riktig utgangspunkt.
- (29) I skjerpene retning har lagmannsretten lagt vekt på at fornærmede har fått betydelige psykiske problemer, blant annet med flere reelle suicidforsøk, at overgrepene – som skjedde i sammenheng – må karakteriseres som nedverdiggende og smertefulle, og at overgrepet for As del skjedde uten bruk av kondom med sædavgang. Det er også vektlagt at han var «hovedmann og initiativtaker til det straffbare forholdet».
- (30) Det fremgår av blant annet HR-2017-258-U at spørsmålet for ankeutvalget er om det er et «åpenbart misforhold» mellom den straffen lagmannsretten utmålte, og den straffbare handlingen.
- (31) Hovedgrunnen til at A har fått en del høyere straff enn utgangspunktet på fem år, synes å være at han var hovedmann og initiativtaker til de voldtektene til samleie som alle de tre tiltalte utførte etter tur. Fornærmedes psykiske problemer fremstår i den sammenheng som mindre betydningsfulle ved straffutmålingen. Dette er i samsvar med Rt-2003-625 avsnitt 9, hvor det fremgår at det i saker som dette er «liten plass» for vurderinger av fornærmedes psykiske situasjon. Begrunnelsen er at slike problemer i stor grad allerede er innebygget i det generelle straffenivået. Det må likevel være rom for å vektlegge ekstraordinære belastninger, som her synes å foreligge.
- (32) Det er på denne bakgrunn ikke er noe åpenbart misforhold mellom den utmålte straffen og den straffbare handlingen.
- (33) Ankeutvalget har på denne bakgrunn kommet til at anken klart ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Dessuten gjelder anken ikke spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, og det er ikke av andre grunner særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, jf. § 323 første ledd andre punktum.
- (34) Anken tillates derfor ikke fremmet for Høyesterett. Det er heller ikke grunn til å oppheve lagmannsrettens dom.

B og C anker

- (35) Samtykke til å fremme deres anker kan bare gis dersom anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd andre punktum.
- (36) Ankeutvalget finner at det ikke er grunn til fremme ankene. Det er heller ikke grunn til å oppheve lagmannsrettens dom.
- (37) Beslutningen er enstemmig.

S L U T N I N G

Ankene over straffekravet tillates ikke fremmet.

Arne Ringnes
(sign.)

Henrik Bull
(sign.)

Ingvald Falch
(sign.)